

Kastellin häkki ja myllyt

Lienen vähän jälkijunassa, mutta kuukaudentakaisen lehdistipinkan lukeminen edistyy hitaasti, parin lehden selailuvauhtia vuorokaudessa. Toisaalta nyt hoksaamani asia on sekä ikivanha että edelleen päivänkohtainen.

Esko Viirret näyttää kimpautuneen, kun Kastellin nimi katoaa katukuvasta ja sen tien karttoistakin, eikä ihmekään. Valitsemallaan mielitekijällä hän perustelee suuttumisensa kertaamalla nimen **Kastelli** historian, sekä yleisnimen että tämän oululaisen erisnimemme. Latinan sanakirjan mukaan castellum suomennetaan: linnoitettu paikka, linnoitus, linnake. Vaihtoehtoisia merkityksiä ovat olleet vuorikylä, (kuvaannollisesti) turvapaikka. Sivistyssanakirjan mukaan kastelli on pieni linna tai linnoitus.

Viirret kertoo lietenkin syyn siihen, miksi Oulussakin on Kastelli, isolla kirjaimella. Katso Oulun historia! Siitä muinaisesta Oulunsuun historian alkuhämöriin liittyvästä kastellista siis nimi Kastelli sekä talolle että sille entisen maaseurakunnan alueelle, jonka raja- naapurina oli Oulun kaupunki. Sillä kohdalla poikki Kaajanintien, joka on ikivanha tie, oli Kastellin häkki, häkki

ehkäpä hyvinkin oikein isolla kirjaimella. Tarkoitti, että ennen muoin tie sillä kohdalla suljettiin häkillä, saranoiden varassa kääntyvällä portilla.

Häkki mikä häkki, sitä hän ei tarvinne suomalaiselle selittää. Oulussa häkki lienee ollut myös portin ja veräjän synonyymi! Nykysuomen sanakirjasta sattui silmään Teuvo Pakkalalta siepattu sitaatti: "Ensimmäistä päivää oli Viion leski virassa vahtijana maantien häkillä." Kunhan vain ei ollutkin Kastellin häkillä!

Ehkäpä se portti oli aluksi sellainen veräjä, jonka muodostivat aidan suuntaan liikuteltavat riu'ut, tiedättehän, häkin tapainen ja nimityskin siten siitä! En tietenkään tiedä, tienneekö kukaan. Etymologiasta sanakirjasta löysin yhden selityksen, joka tavallaan viittaisi tuollaiseen "riukurakenteeseen": häkki oli myös reessä tai rattaissa olevan heinähäkin irroitettava laita. Sen verran etymologiasta.

Esko Viirret tuntuu menettäneen uskonsa, mutta minä kyllä uskon, että nimistöimikunta, jonka puheenjohtaja muistaakseni on juuri Kastellin alueen erikoisasiantuntija, palauttaa Kastellin luetteloihin, karttoihin, ja ainakin yhteen kylttiin.

Tähän asiaan pysähtyessäni muistin, että äskettäin sain hallintaani erikoislaatuisen muistikirjan, jossa on piirros Kastellin myllyistä. Vaikka en ollut sellaisista ennen kuullut, toki ymmärrän, että tälläkin alueella on ollut myllypoikineen. Minulle oli tuttu vain se historiallinen Knuutilan mylly, jonka siivellä nuori August Maximilian Myhrberg huikean lentonsa suoritti. Sen myllyn myllynkivi on muuten tallella uuden Knuutilan pihapiirissä, näytti minulle viime kesänä sen talon ylen oppinut jälkeläinen, kunniatohtori Yrjö Knuutila!

Tässä kuva Kastellin myllyistä vuodelta 1905, sekä vanhasta että uudesta.

Piirtäjä on Oulussa aikoinaan 36 vuotta vaikuttanut ja vielä senkin jälkeen oululaisena elänyt opettaja **Olga Nyman** (1849—1931), yllättävän perusteellisesti unohdettu piirtäjä, jonka em. albumi sisältää monen monta suorastaan historiallista, jopa ainutkertaista kuvaa. Hänet esitellään monin näyttein tuoreimassa Kalliossa numero 5. — Kastellin myllyjen sivulla on myös pieni vesivärikuva Kastellin eli Oulujoen vanhasta kansakoulusta.